

MELLEMFOLKELIG REGULERING AF SÆLFANGSTEN I GRØNLANDSHAVET OG I DANMARKSSTRÆDET

Af kontorchef *Ph. Rosendahl*

Regulering af fangsten i 1876.

Skotter, tyskere og hollændere begyndte for et par hundrede år siden at drive sælfangst fra sejlskibe i drivisen vest for Jan Mayen, hvortil de drægtige grønlandssæler og klapmyds dengang i millionvis søgte til ynglefeltet i sidste halvdel af marts. Fra 1847 kom også nordmændene til dette felt.

Fangsten blev drevet med sejlskibe. Skibene gik til isranden i slutningen af marts, hvor nedslagning af sælungerne på isen begyndte.

Fra 1866 begyndte man at benytte dampbarkskibe, og i løbet af 8 år var halvdelen af sælfangerflåden dampskibe. Disse evnede at gå hurtigere og længere ind i isen, hvorved sælerne skræmmedes, inden ungekastningen begyndte, og ved fortsat at jage dem splittedes flokkene endnu mere og over store områder. Fangsten af unger blev derved ujævn og ringe, hvorfor dampskibene ikke fik fuld last og måtte supplere med „skudfangst“ på voksne sæler. Sejlskibene fik nu næsten ingen sælunger, og dampskibene forringede også sejlskibenes skudfangst på de voksne dyr.

Efter anmodning fra norske rederier henvendte den norske regering sig derfor til den britiske, der ligeledes viste sig interesseret i oprettelse af mellemfolkelige regler fælles med de øvrige fangstinteresserede lande.

Den britiske regering fik et møde i stand i Dundee i 1874, hvor rederne afgav en resolution om, at ingen måtte gå ind i isen før en bestemt dato i begyndelsen af april, og at fangsten skulle slutte i midten af maj. Få måneder derefter holdtes et møde af redere i Tønsberg, hvor man sluttede sig til det engelske forslag. Derimod fandt det norske indenrigsdepartement, at det ikke var nødvendigt at fastsætte en dato for, hvornår fangsten skulle ophøre. Storbritannien, Norge, Tyskland og Holland vedtog herefter love herom.

Lovene var således ikke fredningslove, men gik, som det ses, alene ud på, at alle skibe skulle have samtidig adgang til fangst og dermed størst mulig chance for storfangst, idet „fangsten“ da ville være samlet, og skibene ville i ro og mag kunne „indtage ladning“.

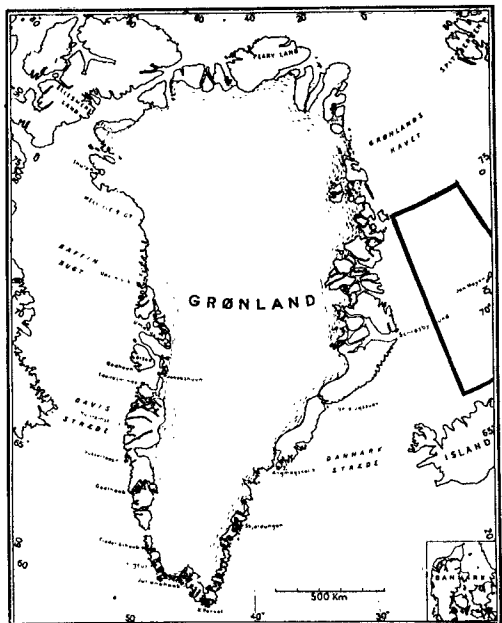

Fig. 1. Det indrammede område viser ynglefeltet i Vesterisen for grønlandssæl (sortsider) og klapmyds, hvor fangsten blev reguleret ved mellemfolkelig aftale mellem Norge, Storbritannien, Tyskland og Holland i 1876, idet fangstens begyndelsesdato da sættes til 3. april.

Om fangstvirksomhedens størrelse kan nævnes, at i 1868 deltog 15 norske, 22 britiske, 5 danske og 5 tyske skibe i sælfangsten. Norske skibe var i 1874 skibe på 200–300 tons med gennemsnitlig 45 mands besætning og udstyret med 5–10 fangstbåde.

Britisk forsøg i 1888 på begrænsning af fangsten.

I 1888 henstillede den britiske regering til den norske, den tyske, den russiske og den danske regering at medvirke til, at en mellemfolkelig kommission kunne ned sættes med det formål at udvide grænserne for det i 1876 fastsatte område for sælfangst, og at fangsten først måtte begynde den 10. april.

Den britiske regering fandt nemlig, at fangsten af sælungerne var aftaget så stærkt i de foregående år, at disse for verdenshandelen så værdifulde dyr truedes med udryddelse, da ungerne, når de fødtes i midten eller slutningen af marts, havde behov for moderen til i hvert fald 10. april. Der var altså her tale om forsøg på en virkelig beskyttelse af bestanden.

I denne anledning udbad det danske indenrigsministerium sig den islandske lands-høvdings udtalelse. Denne anbefalede, at fangsttiden begrænsedes for det åbne havs vedkommende, men ikke for Islands kyst- og fjordfangst, da denne – i sammenligning med fangst i det åbne havs dravis – spillede en rent forsvindende rolle – men på den anden side havde kystfangst en ikke helt ringe betydning for derboende islændinge.

Fig. 2. De i nord og syd angivne linier viser det udvidede område for fangstregulering, som Storbritannien i 1888 forgæves søgte at få de øvrige interesserede nationer til at tilslutte sig. Det skulle mod vest gå ind til Østgrønlands kyst og mod øst så langt ud, som drøvis forefindes. Tillige tilstræbtes en længere fredningstid.

Samtidig udbad indenrigsministeriet sig udtalelse fra direktoratet for Den kongelige grønlandske Handel, der udtalte, at der ikke fra grønlandsk side deltoges i fangst i yngleområderne i drivisen i Grønlandshavet, men at fangsten alene foregik i fjordene og fra kysten nær land, hvor sælerne kun jagedes enkeltvis. Men direktoratet så meget gerne, at fangsttiden begrænsedes i Grønlandshavets yngleområder, da begrænsningen indirekte ville blive af stor betydning for den grønlandske befolkning, særlig for befolkningen i det sydlige Vestgrønland, idet klapmydsen, der trækker dertil fra østkystfelterne, spillede en væsentlig rolle for denne, thi klapmydsfangsten havde allerede da i længere tid været i stærk aftagen.

Konferencen mødte ikke tilslutning i de øvrige 2 lande. Britiske redere forudså, at fangsten da ikke længere ville blive tilstrækkelig indbringende og trak sig derfor i 1888 ud af fangsten i Grønlandshavet for fremtidig at drive fangsten udelukkende under New Foundland.

Nordmændene blev herefter faktisk de eneste, der drev fangst i Grønlandshavet, og der synes siden 1876 kun at være sket det, at Norge hvert år bekendtgjorde, hvilken dato den norske fangst måtte begynde i „Vesterisen“.

Norsk lovgivning 1951 om beskyttelsesforanstaltninger for bestanden.

I 1925 besluttede den norske regering at foretage indsamling af materiale til videnskabelig undersøgelse i Hvidehavet og Grønlandshavet af sælernes biologi, og en lignende indsamling foretoges fra russisk side i Hvidehavet. Disse viste, at klap-

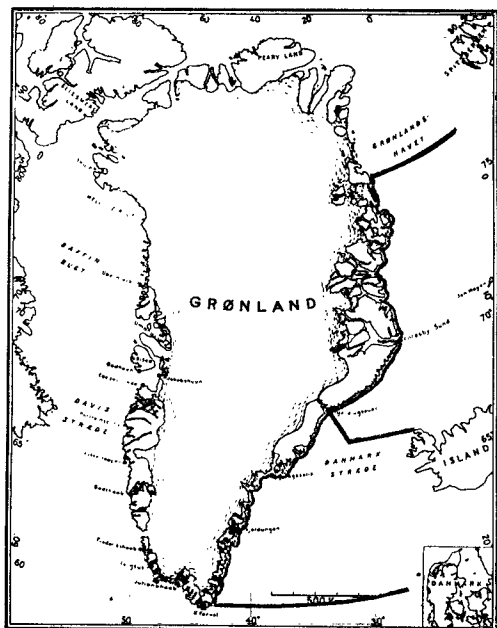

Fig. 3. Den nordlige og mellemste linie angiver ynglefeltet for grønlandssæl og klapmyds i Vesterisen, hvortil i henhold til norsk lov 1951 kun tillades én årlig fangsttur pr. fartøj og kun efter 23. marts.

Den mellemste og den sydlige linie angiver klapmydsens hårfødningsområde, hvortil fangst kun var tilladt fra 1. juni-10. juli og kun på klapmyds.

Disse grænselinier gælder nu også efter den norsk-russiske overenskomst af 1958, men den indskrænker al fangst i det nordlige felt til 20. marts-5. maj, og i det sydlige felt til 14. juni-15. juli og tillader kun nordmænd at fange her og kun midlertidigt.

mydsbestanden var i meget betænkelig tilbagegang, og at fangsten af grønlandssæl blev for stor i Vesterisen, efter at norsk fangst i Hvidehavet omkring 1930 var op-
hørt der og overgået til Vesterisen, fordi klimaændringen havde mindsket isen i Hvi-
dehavet. Dette medførte, at Norge i 1951 vedtog en lov om fangst af sæl, og ved
kongelig resolution af 1954 bestemtes det da, at norske fartøjer kun måtte gøre én
fangsttur årligt til Vesterisen for dermed at forebygge for stor fangst af forplant-
ningsdygtige sæler, og at fangst af klapmyds på hårfødningsfelterne i Danmarks-
strædet kun måtte foregå fra 1. juni til 10. juli.

Men loven bestemte tillige, at der ved kongelig resolution kunne gås langt videre,
hvis videnskabelige undersøgelser skulle vise, at bestanden bliver for hårdt belastet.
Loven oprettede derfor et særligt sælfangstråd, der består af repræsentanter for
skibsredere og skibsmandskab samt af videnskabsmænd fra fiskeridirektoratet og
embedsmænd fra fiskeriministeriet. Formålet dermed var at fremme praktiske og
videnskabelige undersøgelser. Hvert fangstskib blev pligtig at give indberetninger
om fangsten, og hvis det ønskes, at tage en videnskabsmand ombord.

De videnskabelige undersøgelser gik ud på: at mærke sælungerne (for at man
kan lære sælernes vandringsveje og deres vækst at kende), at undersøge sælkranier
idet mikroskopiske tællinger af tændernes årringe bl. a. kan vise, om antallet af
forplantningsdygtige dyr er så ringe, at bestandens beståen er i fare), at kortlægge
sælfelterne med fly (for dermed at tælle bestanden) samt at finde nye fangstfelter.

Fra Canada foretages lignende undersøgelser i St. Lawrence-Gulf.

Østgrønlandsk sælfanger.

Foto: Ib Tøpfer

Norsk-russisk overenskomst 1958.

Under og efter den første verdenskrig drev nordmænd som anført betydelig sælfangst i Hvidehavet, men i 1921 udvidedes den sovjetiske fiskerigrænse til 12 sømil, hvorved det indre af Hvidehavet forbeholdtes russerne. Norske skibe fik dog mod en afgift ret til en vis fangst indenfor grænsen, men derefter bevirkede klimaændringen som nævnt, at der næsten ingen drivis blev mere, og russerne måtte da også i 1955 selv begrænse deres egen fangst (til 100.000 dyr årligt).

Samme år begyndte russerne derfor fangst i Vesterisen, hvor nordmænd i de mange år jo havde været ene om fangsten. Norske videnskabsmænd påviste da, at Vesterisens sælbestand ikke tålte denne øgede fangst, hvorfor Norge indledte forhandlinger med Sovjet-regeringen. Norge gav under forhandlingerne endeligt afkald på sine rettigheder i det indre af Hvidehavet, mod at russerne undlod fangst i Danmarksstrædet.

Herefter oprettedes i 1958 en overenskomst, hvis formål er at øge bestanden og at holde den på et niveau, som sikrer et maksimalt varigt udbytte.

For Vesterisen bestemtes således, at grønlandssæl (sort- og blåsider) og klapmyds kun må fanges fra 20. marts til 5. maj.

For Danmarksstrædet bestemtes, at kun norske fartøjer må fange dér, hvis de før har drevet fangst dér, men kun fra 15. juni til 15. juli, medens russerne slet ikke må fange i Danmarksstrædet. Fangsten androg tidligere ialt ca. 15.000 dyr årligt og foregik med 10–20 små ældre fartøjer. Norsk fangst skulle dog senere ganske ophøre. I 1959 bestemte Norge, at der kun måtte fanges 6.500 klapmyds ialt, og ved et møde i efteråret i sælfangstrædet var der flertal for, at fangst i Danmarksstrædet helt skal ophøre. Fiskeridepartementets endelige afgørelse kan ventes i begyndelsen af 1960.

Endvidere bestemtes, at hvis fangst blev drevet i åben vand (klaringer) måtte kun harpungeværer bruges, men ikke almindelig riffel, da riffel anses for skadelig, fordi sælerne synker til ingen nytte. Andre fangstmetoder, der medfører betydelige tab af dyr, blev ligeledes forbudt.

Overenskomstens artikel IX fastsætter dog til fordel for overenskomstlandenes kystbeboere en regel om, at hvert land skal kunne give visse dele af sin kystbefolkning ret til at drive fangst i fredningstiden, hvis det findes nødvendig for dens eksistens, men kun på betingelse af, at fangsten alene går til føde og dyrefoder og andet behov på hjemstedet, og at landene holder hinanden underrettet om de tilladelser, de giver hertil.

Iøvrigt enedes man bl. a. om helt at forbyde hvalrosfangst, dog kunne der gives visse kystbeboere ret til at skyde hanhvalrosser, hvis de helt blev brugt til familiernes eget hjemmeforbrug. Men hunhvalrosser skulle det være absolut forbudt at fange. Senere kunne landene så overveje regulering af fangsten af isbjørn, remmesæl og ringsæl, hvis det skulle vise sig påkrævet. Russerne har dog allerede totalfredning af bjørn, og Norge tillader kun fangst af bjørneunger, hvis en zoologisk have har bedt regeringen derom, men tillader ikke drab af voksne bjørne.

De to lande opfordrer interesserede lande til at slutte sig til overenskomsten. Landene har oprettet en fælles kommission, der skal lede de nævnte praktiske og biologiske samt statistiske undersøgelser til brug som grundlag for yderligere fredningsregler.

Denne overenskomst kan ventes at blive af værdi for østgrønlandernes fangst af grønlandssæl og klapmyds. Men særlig betyder overenskomsten et gode for det sydlige Vestgrønland, idet Nanortaliks og Julianehåbs klapmydsfangst - siden bestandens hårfældningsfelt i Danmarksstrædet i 1874 blev opdaget og udnyttet af nordmændene - er gået umådelig tilbage, men nu formentlig vil øges.

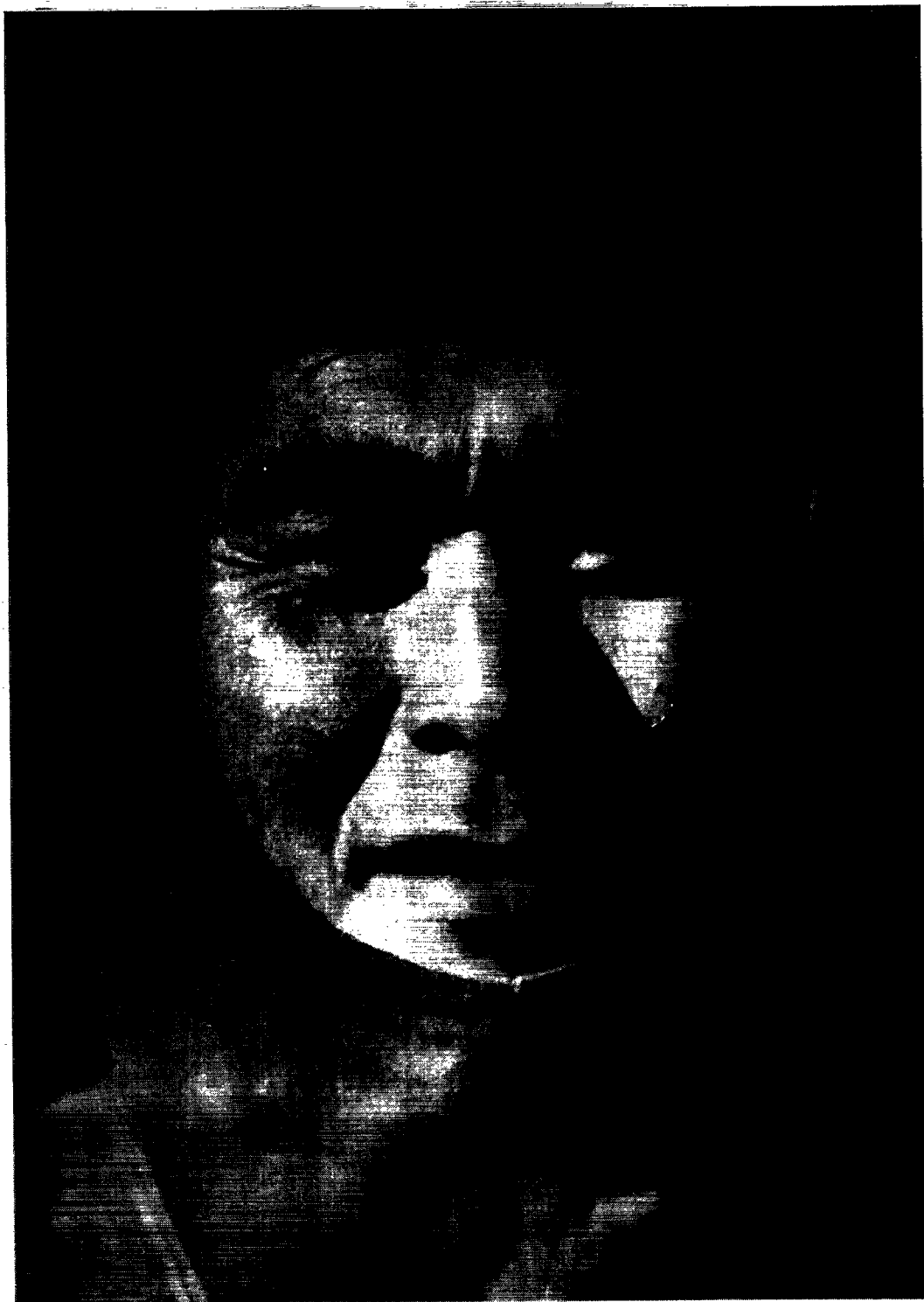
Søgående sælfangst er nu blevet aktuel for Angmagssaliks beboere, idet man lader distriktets motorgalease gå på fangst i en tid om sommeren i Danmarksstrædet med grønlandske fangere ombord. Den kødforsyning, der derved kan bjerges, er af stor værdi for befolkningens ernæring og sundhed. Angmagssaliks fartøjsfører har derfor i 1958 haft lejlighed til at følge et norsk fangstskib for at få kendskab til fangsten og har i 1959 gjort vellykkede togter, der har indbragt ca. 400 klapmyds til angmagssalikkerne.

Overenskomstlandene vil ikke føle sig krænket ved, at en således begrænset fangst foregår fra Angmagssalik, da denne er af den selvsamme art, som fornævnte undtagelsesbestemmelser i artikel IX kan yde overenskomstlandenes kystbefolkning, thi fangsten er nødvendig for disse grønlanderes eksistens, og udbyttet medgår til „føde, dyrefoder og andet næringsbehov på hjemstedet“, således medgår f. eks. skindene til klæder og til betræk på konebåde, kajaker og telte, og spækket kan benyttes til tran til belysning og opvarmning og til tranmaling til deres huse samt til de såkaldte spækposer med spæk, bær og plantedele til spisebrug, og disse er overordentlig værdifulde som fødemiddel og meget effektive som antiscorbutica.

Jeg tror, at det kan være berettiget at slutte denne artikel med at udtale, at Grønland skylder videnskabsmænd - norske og russiske - en tak for, at denne overenskomst er blevet til. Det arbejde, de utvivlsomt har nedlagt i konstatering af reguleringens formålstjenlighed og nødvendighed, vil give håb om bestandens øgelse – også til gavn for grønlandernes fangst fremover af disse to sælarter.

KILDER:

- Norsk Indenrigsdepartements Indstilling af 6.-10. 1874.
- Norsk Odeltings Betænkning af 20.-3. 1876.
- Aktstykket til norsk Stortingsforhandlinger 1876.
- Islands Landshøvdings Erklæring af 25.-3. 1889.
- Erklæring fra Direktoratet fra Den kgl. grønlandske Handel af 11.-4. 1889.
- Udenrigsministeriets svarnote af 10.-5. 1889.
- Betænkning til norsk Lov om Fangst av Sel af 27.-4. 1851.
- Norsk Fiskeridirektorats Beretninger om Selfangst m. m.
- Thor Iversen: Drivis og Selfangst. Fiskeridirektoratet i Bergen 1928.
- Overenskomst mellem Norge og Sovjet-Samveldet om tiltak til regulering av fangst av sel og vern av selbestanden i det nordøstlige Atlanterhav av 1958.

Ung fanger fra Scoresbysund.

Foto: W. Lüthy